

УДК 371.26:373.3 (477)

Предик А. А.

**ПЕДАГОГІЧНА НАУКА ПРО КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, вул..Коцюбинського 2

Predyk Alina

**PEDAGOGICAL SCIENCE OF CRITERIA TO ASSESS THE
KNOWLEDGE AND JUNIOR SCHOOLCHILDREN**

Проаналізовано погляди учених на сутність критеріїв оцінювання знань учнів на різних етапах розвитку педагогічної теорії і практики. Встановлено, що під критерієм у педагогіці розуміється ознака, за допомогою якої здійснюється оцінка певного явища або процесу. До критеріїв висуваються певні вимоги і вони мають відповідати тому явищу, вимірником якого виступають; виражатися числом; бути простими. Дослідники поділяють критерії оцінювання на гносеологічні, дидактичні, виховні. Загальні критерії оцінювання знань учнів сформульовані наприкінці 40-х років минулого століття. Вони конкретизуються для кожного навчального предмета з урахуванням його специфіки.

Ключові слова: контроль, оцінювання, критерії, повнота, глибина, системність, усвідомленість, оперативність, ефективність, гносеологічні, дидактичні, виховні.

Analyzed the views of the scientists on the essence of criteria of estimation of knowledge of students at different stages of development of pedagogical theory and practice. It has been established that the criterion in pedagogy means the sign by which the assessment is performed certain requirements: they should correspond to

the phenomenon, the measure of which are; be expressed in number; be simple. Researchers share the assessment criteria on epistemological, didactic, educational. General criteria of the estimation of knowledge of students were formulated in the late 40-ies of the last century. They are particularized for each subject, depending on their nature.

Key words: monitoring, evaluation criteria, fullness, depth, systematic character, integrity, efficiency, effectiveness, epistemological, didactic, educational.

У процесі педагогічного контролю й оцінювання якої-небудь якості її, як відомо, порівнюють із певним еталоном або очікуваними результатами навчання, виховання і розвитку учнів за точно встановленим критерієм.

У педагогічній науці під критерієм розуміється ознака, на основі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, міра оцінки. Тому при оцінюванні необхідно точно встановити перелік необхідних процедур контролю й оцінки. У сучасній практиці найбільш поширений спосіб оцінювання результатів навчання – це оцінка знань. При цьому, наприклад, використовуються різноманітні критерії – повнота, глибина, узагальненість, системність, гнучкість, усвідомленість, оперативність, ефективність, міцність тощо. Однак в оцінюванні знань, на нашу думку, необхідно також враховувати характер виду діяльності щодо їх відтворення і застосування. Зазначимо відразу, що оцінити знання навіть цих двох різних за характером видів діяльності – відтворення і застосування – одними і тими ж критеріями видається просто неможливим. Більше того, неоднозначність критеріїв оцінки не дає змоги вчителю абстрагуватися від суб'єктивних факторів, які провокують конфліктні ситуації, а учню сформувати адекватну самооцінку.

Як показав аналіз педагогічної літератури, оцінна діяльність учителя у навчанні різних предметів набуває своєї специфіки особливо в плані критеріїв. Зумовлено, до певної міри, це й тим, що у педагогічній теорії існує декілька підходів до розкриття сутності поняття „критерії”. Так, І. П. Раченко вважав, що критерії – це судження, ознака, на основі яких здійснюється оцінювання [5, с.153]. Проте для оцінки результатів будь-якого педагогічного процесу треба

використовувати критерії, що відповідають певному рівню досягнення поставленої мети. Не викликає сумніву, що критерії, за якими оцінюються результати навчання учнів, не можна ототожнювати з критеріями, які дають можливість оцінити, наприклад, діяльність педагогічного колективу.

У цей же період В. П. Беспалько, вивчаючи досвід розробки критеріїв якості засвоєння знань учнями, підкреслював, що управління будь-яким процесом стає можливим тільки в тому випадку, коли об'єкт, яким керують, змінює під час процесу свої характеристики, а об'єкт, який керує, здатний виявляти ці зміни та впливати на них [3, с.17-18]. Такими характеристиками вчений вважав дані про рівень знань, умінь і навичок учнів. На його думку, педагог, як правило, висловлює свої враження про успішність учнів за допомогою прийнятої в системі освіти шкали оцінок (балів). Шкала відображає результати навчання, за аналізом яких учитель має можливість зробити реальні кроки для подальшого поліпшення процесу навчання. Вимірником рівня якості знань та умінь учнів у дидактиці може стати якась точно обрана величина-критерій, що кількісно характеризує дидактичне явище [3, с.19]. Дослідник зазначає, що до критеріїв висуваються три основні вимоги: вони мають бути адекватними тому явищу, вимірником якого виступають; виражатися числом; бути простими [3, с.19].

Заслужують на увагу підходи до вирішення даної проблеми А. М. Алексюка. Розкриваючи питання контролю знань, умінь і навичок учнів, він зазначає, що, оскільки оцінка відображає відношення між виявленими й еталонними знаннями відповідно до діючих навчальних програм, то критерії мають відповідати загальним критеріям контролю знань. Ці критерії виражені у вимогах до якості знань і повинні відповідати цілям та завданням навчання: розвиток пізнавальних можливостей, формування здібностей до самоосвіти, постійне вдосконалення практичних умінь і навичок. Учений розробив вимоги до критеріїв оцінювання. За його переконаннями, вони мають бути нескладними; не відрізнятися формою чи показником (цифрове або словесне вираження) і виражатися в певних нормах. Ці норми повинні встановлювати

чітке співвідношення між вимогами до знань, які оцінюються, і показником оцінки [4, с.218].

Зважаючи на викладене вище, А. М. Алексюк виділяє критерії: гносеологічні (повнота, правильність і точність знань); дидактичні (свідомість, ґрунтовність, міцність засвоєння знань, культура їх оформлення в усній та письмовій мові); виховні (світоглядна підготовленість, зв'язок із життям); досвід творчої діяльності. Учений наголошує на тому, що їх треба застосовувати у єдності. Крім того, до критеріїв оцінювання якості усних відповідей, письмових і практичних робіт учнів має бути встановлена відповідність і визначений єдиний підхід в оцінюванні виявлених знань. Такі єдині вимоги містять існуючі норми оцінок, включені до навчальних програм з усіх предметів.

Важливими в контексті розв'язання окресленої проблеми є погляди дидактів Г. Ф. Кумаріної та Ю. А. Кусого, які зазначають, що певні параметри, характеристики засвоєних знань, умінь і навичок визначають якість знань. До таких характеристик вони відносять повноту, глибину, міцність, дієвість, гнучкість тощо. Дослідники вказують на те, що існує певна система показників (рівень і якість умінь учнів виконувати основні інтелектуальні операції; рівень їхньої самостійності в процесі пізнавальної діяльності тощо), які обов'язково враховуються як компоненти в критерії оцінювання рівня розумового розвитку [1, с.212].

Слушні міркування щодо проблеми визначення критеріїв оцінювання знань, умінь і навичок учнів висловила Т. І. Левченко. Вона вважає, що саме оволодіння змістом на рівні його творчого застосування може бути критерієм кінцевого результату навчального процесу [2, с.136].

Слід підкреслити, що така думка в дидактиці поширюється із середини 1990-х років і з кожним роком знаходить усе більше прихильників.

Зазначимо, що загальні критерії оцінок були сформульовані наприкінці 1940-х років. Щоправда, як і всяке педагогічне явище, вони зазнавали певних змін. До загальних критеріїв оцінок належать такі вимоги:

- Учні повинні знати все, що вимагається програмою.
- Учні не тільки повинні оволодівати основним фактичним матеріалом курсу, але й добре в ньому розбиратися, розуміти основні зв'язки між окремими фактами і явищами, правильно їх пояснювати, робити самостійні висновки і узагальнення.
 - Знання, уміння і навички повинні бути надійним досягненням учнів.
 - Учні повинні вміти застосовувати отримані знання на практиці.
 - Учні повинні вміти правильно і точно висловлювати свої знання як в усній, так і в письмовій формі.
 - Виявлені при перевірці знань, умінь і навичок помилки повинні бути враховані вчителем не тільки з кількісного, але і з якісного боку.

Слід, однак, пам'ятати, що це лише загальні критерії, які здебільшого використовуються вчителем для оцінки знань учнів. Але з кожного навчального предмета вони наповнюються різним змістом і набувають ще деяких додаткових рис, що витікають із особливостей даного предмета.

Список літератури

1. Дидактика современной школы : пос. для уч. / [Кобзарь Б.С., Кумарина Г.Ф., Кусый Ю.А. и др.]; под ред. В. А. Онищука. – К.: Рад. шк., 1987. – 351 с. – (Педагогическая библиотека).
2. Левченко Т. И. Современные дидактические концепции в образовании / Т. И. Левченко. – К.: МАУП, 1995. – 164 с.
3. Опыт разработки критериев качества усвоения знаний учащимися : Методы и критерии оценки знаний, умений и навыков учащихся при программированном обучении / [под ред. В. Беспалько]. – М.: Педагогика, 1989. – С. 16–28.
4. Педагогіка : навч. посіб. / [за ред. А. М. Алексюка]. – К.: Вища шк., 1986. – 543 с.

5. Раченко И. П. НОТ учителя : [кн. для уч.] / И. П. Радченко. – М.: Просвещение, 1989. – 238 с.